

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПРИБЕРЕЖНИХ ТЕРИТОРІЙ У КОНТЕКСТІ СТАЛОЇ «БЛАКИТНОЇ» ЕКОНОМІКИ

©2024 ВОЛОСЮК М. В.

УДК 330.3:332.1:352/353
JEL: O10; R11; R58; Q50

Волосюк М. В. Економічний розвиток прибережних територій у контексті сталої «блакитної» економіки

Метою статті є дослідження концептуальних засад і глобального значення «блакитної» економіки та надання рекомендацій щодо забезпечення економічного розвитку прибережних територій України в контексті сталої «блакитної» економіки ЄС. У статті досліджено концептуальні основи «блакитної» економіки та проаналізовано глобальне значення її сталої розвитку в міжнародних деклараціях і нормативно-правових документах. Визначено основні проблеми, на яких зосереджено міжнародну увагу в цій сфері: складність підходів та методів оцінювання економічних, соціальних та екологічних впливів, здійснюваних «блакитною» економікою на розвиток прибережних територій; визначення чіткого стандарту регіонального та місцевого управління, необхідного для «блакитного» зростання територій; різний ступінь інституційного залучення країн до «блакитної» економіки. З огляду на це, у статті запропоновано підходи до стимулювання сталої «блакитної» економіки у прибережних територіях. У статті досліджено нормативно-правову базу України та академічні напрацювання щодо формування засад вітчизняної «блакитної» економіки впродовж останніх років. Наголошено, що ініціативи зі сталої «блакитної» економіки в Україні з'явилися, передусім, на місцевому рівні, стейкхолдерами яких є органи місцевого самоврядування, технологічні бізнес-спільноти, представники наукових кіл та вищої освіти, інноваційні кластери та організації громадянського суспільства. Стала «блакитна» економіка відображає процес управління прибережними та морськими просторами через дискусійну та матеріальну регіоналізацію, у якій нові партнерства між суб'єктами державного та приватного секторів формують мережі, кордони та методи управління. Звісно, сьогодні ми говоримо про неокуповані морські та прибережні простори України, тому окреслили виклики, що постали в сучасних умовах перед нашою країною в цій сфері. У контексті євроінтеграційного руху, враховуючи правові умови воєнного стану та повоєнні очікування, ми бачимо векторами модернізації економічного розвитку прибережних територій України: розробку прозорої рамкової політики для розвитку сталої «блакитної» економіки в Україні; інституційно-інноваційний підхід до управління розвитком прибережних територій; економічний розвиток та безпеку; місцевий підхід; стимулювання інноваційної екосистеми; інклюзивну «блакитну» економіку; цифрові технології в підтримці ініціатив розвитку прибережних територій; забезпечення захисту та відновлення прибережного і морського середовища; використання культурної та історичної спадщини прибережних регіонів; належне демократичне врядування.

Ключові слова: регіональний та місцевий економічний розвиток, прибережні території, стала «блакитна» економіка, забезпечення розвитку прибережних територій, управління, інституційно-інноваційний підхід, місцевий підхід, інноваційна екосистема.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 18.

Волосюк Марина Валеріївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (просп. Героїв України, 9, Миколаїв, 54025, Україна)

E-mail: maryna.volosiuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0612-6988>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/IRZ-2976-2023>

UDC 330.3:332.1:352/353
JEL: O10; R11; R58; Q50

Volosiuk M. V. Economic Development of Coastal Areas in the Context of a Sustainable Blue Economy

The aim of the article is to study the conceptual foundations and global significance of the blue economy and provide recommendations for ensuring the economic development of the coastal areas of Ukraine in the context of the sustainable blue economy of the EU. The article examines the conceptual foundations of the blue economy and analyzes the global significance of its sustainable development in international declarations and legal documents. The main problems on which international attention in this area is focused are identified as follows: the complexity of approaches and methods for assessing the economic, social and environmental impacts of the blue economy on the development of coastal areas; defining a clear standard of regional and local governance necessary for the blue growth of territories; different degrees of institutional involvement of countries in the blue economy. With this in mind, the article proposes approaches to stimulating a sustainable blue economy in coastal areas. The article examines the regulatory framework of Ukraine and academic developments on the formation of the foundations of the domestic blue economy in recent years. It is emphasized that initiatives for a sustainable blue economy in Ukraine have appeared, first of all, at the local level, the stakeholders of which are local governments, technological business communities, representatives of academia and higher education, innovation clusters and civil society organizations. The sustainable blue economy reflects the process of coastal and maritime governance through debatable and substantive regionalization, in which new partnerships between public and private sector actors build networks, boundaries, and management methods. Of course, today we are talking about the unoccupied sea and coastal spaces of Ukraine, so we have outlined the challenges that our country faces in this area in the current conditions. In the context of the European integration movement, taking into account the legal conditions of martial law and post-war expectations, we see the vectors of modernization of the economic development of the coastal areas of Ukraine as follows: the development of a transparent framework policy for the development of a sustainable blue economy in Ukraine; institutional and innovative approach to coastal developmental management; economic development and security; local approach; stimulating the innovation ecosystem; inclusive blue economy; digital technologies in support of coastal development initiatives; ensuring the protection and restoration of the coastal and maritime environment; use of the cultural and historical heritage of coastal regions; proper democratic governance.

Keywords: regional and local economic development, coastal areas, sustainable blue economy, ensuring the development of coastal areas, governance, institution and innovative approach, local approach, innovation ecosystem.

Fig.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 18.

В умовах гуманітарної катастрофи, втрати людського, соціального, фізичного капіталу, руйнування багатьох галузей промисловості регіони та громади України стикнулися з низкою особливо гострих і складних соціальних, економічних та інституційних викликів. Реагуючи на поточні виклики, органи влади різних ієрархічних рівнів шукають напрями економічного розвитку в повоєнній перспективі. Потенційно привабливим варіантом для стабільного зростання та надходження диверсифікованих інвестицій можуть стати сектори та діяльність, пов'язані з морем.

У світовому академічному середовищі активно досліджуються питання сталості «блакитної» економіки, особливості вимірювання масштабів розвитку морської економіки в різних країнах світу, проблеми та перспективи управління прибережними територіями, вплив галузей морського господарства на соціально-економічний та екологічний розвиток регіонів і громад. Зазначені питання розглянуті в працях закордонних і вітчизняних науковців, серед яких: M. Graziano, K. A. Alexander, S. J. McGrane, G. J. Allan, E. Lema [9], N. Hamdy, C. Bevilacqua [8], J. L. Harris, B. S. Thompson [10], J. M. Kwiatkowski, J. Zaucha [1], J. Pencia [11], M. Voyer, D. Benzaken, C. Rambourg [14], L. Wenhai, Cusack C., Baker M. et al. [2], В. Парсяк, О. Жукова, А. Ващенко [18] та інші. Однак в умовах воєнного стану в Україні та в період повоєнного відновлення питання забезпечення економічного розвитку прибережних територій України в контексті сталої «блакитної» економіки ЄС залишаються відкритими, і це потребує подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

Мета статті – дослідити концептуальні засади та глобальне значення «блакитної» економіки, а також надати рекомендації щодо забезпечення економічного розвитку прибережних територій України в контексті сталої «блакитної» економіки ЄС.

Розуміння сутності «блакитної» економіки зосереджено, передусім, на економічному вимірі. Стала «блакитна» економіка – це морська економіка, яка:

- ✦ забезпечує соціальні та економічні вигоди для нинішніх та майбутніх поколінь: продукти харчування, засоби до існування, дохід, зайнятість, охорона здоров'я, безпека, викоринення бідності, справедливість, інклюзія;

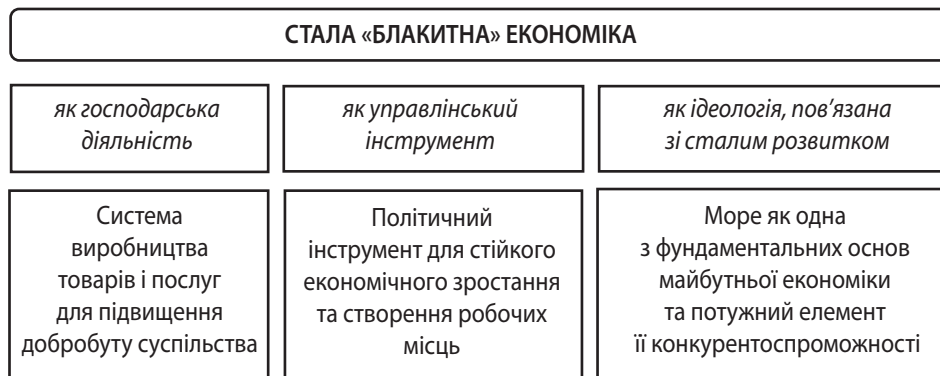
- ✦ відновлює, захищає та підтримує різноманіття, продуктивність, основні функції, внутрішні цінності морських екосистем;
- ✦ базується на чистих технологіях, відновлювальних джерелах енергії та циркулярних потоках для забезпечення економічного зростання;
- ✦ стимулюється публічними та приватними процесами, які є: інклюзивними; підзвітними та прозорими; цілісними, міжгалузевими та довгостроковими, інноваційними та проактивними.

Серед науковців та експертів до сьогодні триває дискусія щодо сутності сталої «блакитної» економіки. Можна чітко побачити три концептуальні підходи до цієї дефініції (рис. 1).

Аналізуючи розвиток «блакитної» (морської) економіки в країнах Європейського Союзу, ми дійшли висновку, що ЄС дивиться на море як на серйозну альтернативу для полегшення та підтримки своєї економіки. «Блакитна» (морська) економіка поєднує людську діяльність (суднобудування, транспорт, логістику, риболовлю, аквакультуру, енергетику, безпеку, охорону здоров'я, туризм) із вигодами від використання природних ресурсів. Усі ці міркування ставлять «блакитну» економіку в центр сталого майбутнього для всього світу (табл. 1).

Отже, концепція «блакитної» економіки має глибоке коріння, виникла з міжнародної екологічної практики, є однією з пріоритетних політик ЄС, і протягом останніх років зазнала трансформацій, що відображено у відповідних міжнародних деклараціях та документах (див. табл. 1). Оголошений у 2022 р. в Європейському Союзі курс на нову «блакитну» економіку спрямований на просування її потенціалу та демонструє зв'язок між навколишнім середовищем, суспільством та економікою.

Поряд із цим, щорічні звіти ЄС презентують масштаб і розміри європейської «блакитної» економіки (див. табл. 1). Відомо, що морський сектор є «другою діяльністю у світі з оборотом в 1,5 млрд. євро (половина з цього припадає на нові види діяльності морської економіки – відновлювальні джерела енергії, аквакультура, біотехнології, опріснення, видобуток глибинних порід), морями плавають сьогодні 50 000 кораблів (за останні 10 років

Рис. 1. Концептуальні підходи до визначення сталої «блакитної» економіки

Джерело: сформовано на основі [1–3].

Таблиця 1

Глобальне забезпечення розвитку «блакитної» економіки

Рік	Походження	Глобальне значення
2012	Конференція ООН зі сталого розвитку, Ріо+20	Розширення «зеленої» економіки, щоб охопити «блакитну» економіку
2015	Саміт ООН зі сталого розвитку в Нью-Йорку	Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року: Ціль 14: «Зберігати та раціонально використовувати океани, моря та морські ресурси для сталого розвитку»
2016	Стратегія Європейської Комісії «Blue Growth»	«Блакитна» економіка та розумна спеціалізація: морська економіка представляє нішу інноваційних можливостей для багатьох регіонів ЄС
2017	Поглиблення досліджень та ініціатив з боку провідних фахівців ЄС щодо Blue Growth Strategy	Оголошення ери «маріотизації», що прийшла на зміну «новій індустріалізації», яка забезпечує стійкі, довгострокові економічні вигоди від морської економіки
2018–2021	Річні економічні звіти щодо «блакитної» економіки ЄС	<ul style="list-style-type: none"> • Оцінка рушійних сил і потенціалу океанів і узбережжя для забезпечення сталого економічного зростання та підтримки розробки політики управління, яка забезпечить стійке зростання (2018); • підтримка всіма зацікавленими сторонами напрямів сталого розвитку океанів, морів і прибережних ресурсів (2019); • розуміння минулих подій, тенденцій і майбутніх можливостей у «блакитній» економіці та всій окремій економічній діяльності ЄС (2020); • аналіз сталого розвитку океанів, прибережних ресурсів і, особливо, у розробці та реалізації політики та ініціатив у рамках Європейської «зеленої» угоди (2021)
2022	Новий підхід до сталої «блакитної» економіки в ЄС	Перехід від «блакитного зростання» до «сталого блакитної економіки», що забезпечує узгодженість між секторами «блакитної» економіки, полегшує їхнє співіснування та шукає синергію в морському просторі, не завдаючи шкоди навколишньому середовищу. Забезпечення екологічного та інклюзивного відновлення після пандемії
2023	Річний економічний звіт про «блакитну» економіку ЄС	Аналіз впливу російського вторгнення в Україну на деякі сектори «блакитної» економіки. Підкреслюється необхідність інвестицій у дослідження, навички та інновації

Джерело: систематизовано автором за [3–7].

цей показник збільшився на 40%), тоннаж, що перевозиться морським транспортом, сьогодні сягнув 11 млрд т (до речі, у 1970-х роках він складав 2,6 млрд т), збільшилася риболовля, розвивається аквакультура. Крім усього цього, більше 1 мільйона кабелів вже покладено на морське дно, від яких сьогодні залежать 95% телекомунікацій у світі (тобто більше, ніж у всіх космічних супутниках), динамічно розвиваються залежні від морської діяльності косметологія, фармація, харчування» [3, с. 20]. Крім того, моря та океани поглинають близько 93% тепла, яке надходить від викидів парникових газів.

Однак останній звіт Європейської комісії перед оголошенням переходу до нової «блакитної» економіки (European Commission (2021a) – The EU Blue Economy report [7]) демонструє незадовільність вимірювання розвитку морської економіки. Наголошується на тому, що індикатори вимірювання є приблизними і можуть відрізнятись в різних країнах навіть у межах одного морського простору. Тобто вимірювання «блакитної» економіки здійснюється за галузями, пов'язаними з морем, однак існують розбіжності в морському господарстві різних країн. Тому науковці активно почали шукати досягнення взаємовигідної ефективності для всіх галузей. Щоб виміряти ефективність однієї галузі та досягти її зростання, цю галузь потрібно вимірювати ще в декількох галузях, пов'язаних з морем.

На нашу думку, ключовою проблемою тут є складність підходів та методів оцінювання економічних, соціальних та екологічних впливів, здійснених «блакитною» економікою на розвиток прибережних територій.

Проте прибережні території стикаються з різними проблемами в розвитку «блакитної» економіки, і міжнародна увага зосереджена сьогодні на питаннях розробки стратегій управління такими територіями; зборі й аналізі даних для прийняття управлінських рішень; використанні потенціалу морської економіки для економічного зростання та покращенні якості життя мешканців. Аналіз наукових досліджень розвитку прибережних регіонів продемонстрував пошук інструментів для подолання складностей вимірювання впливу «блакитної» економіки на зазначені сектори.

Так, цікавим є наукове дослідження N. Hamdy та C. Bevilacqua [8] щодо оцінки ролі «блакитної» економіки в усебічному розвитку італійського прибережного регіону Калабрії. Автори, наголошуючи на тому, що в італійській «блакитній» економіці домінують такі галузі, як прибережний туризм і морський транспорт, визначили Калабрію як відсталий регіон півдня Італії. Результатом дослідження стали оцінка регіону у фізичному та економічному ви-

мірах, виявлення міжгалузевих зв'язків у регіоні та домінантних галузей морської економіки для сталого та інклюзивного переходу, а також розуміння ролі регіонального та місцевого стратегічного управління, необхідного для «блакитного» зростання територій.

Польські дослідники J. M. Kwiatkowski та J. Zaucha [1] зосередили свою увагу на новій методології вимірювання розміру (фізичного та вартісного) «блакитної» економіки, наголошуючи на компромісі між універсальним підходом обчислення розміру морської економіки та використанням методів, характерних для кожної країни.

Ряд вчених, а саме: M. Graziano, K. A. Alexander, S. J. McGrane, G. J. Allan, E. Lema [9], зосередилися на аналізі даних про зайнятість, продуктивність праці та валову додану вартість на рівні галузей морської економіки двох прибережних регіонів: Шотландії (Велика Британія) та Мічигану (США). При чому зазначили, що наразі немає на рівні всієї «блакитної» економіки визначення, які саме галузі чи економічні сектори належать до неї, що є вкрай важливим для вивчення впливу «блакитної» економіки на розвиток прибережних територій.

Сплеск світових академічних досліджень у сфері розв'язання проблем прибережних регіонів присвячений інноваційним трансформаційним процесам, які «переформатують» прибережні території. J. L. Harris та B. S. Thompson [10] зазначають, що мова йде, по-перше, про технологічні процеси, оскільки «прибережні регіони повинні адаптуватися до швидко мінливих технологічних інновацій, інакше вони ризикують зазнати занепаду. По-друге, про соціокультурні процеси, щоб подолати просторову нерівність (освіта, інвестиції, трудові ресурси) у занепадаючих та деіндустріалізованих прибережних регіонах. По-третє, про фізико-екологічні процеси, що підкреслюють географічно різноманітні можливості та проблеми, пов'язані з природними ресурсами, морським біорізноманіттям і зміною клімату в прибережних регіонах» [10].

Отже, вищезазначені різноманітні трансформації мають бути поєднані політикою розвитку прибережних територій таким чином, щоб забезпечити баланс між інтересами та наслідками цих трьох трансформаційних тисків та стимулювати регіональний і місцевий економічний розвиток.

Ряд наукових досліджень розвитку прибережних регіонів зосереджені на його інституціональній складовій. Так, дослідниця зі Словенії J. Penca [11] підкреслює, що завдяки масштабам міжрегіональної співпраці в секторах «блакитної» економіки європейських середземноморських країн ре-

алізуються принципи Політики згуртованості ЄС [12], а саме, зменшення диспропорцій у розвитку між регіонами, увага на регіони з особливими умовами для розвитку.

Найпоширенішими методами інституалізації «блакитної» економіки є певна політика на національному рівні, регіональні плани дій чи стратегії або різні інтеграційні механізми для сприяння гармонізації та координації наявних галузевих інститутів. Проте чіткого стандарту управління «блакитною» економікою, як і єдиної інтерпретації цього терміна, на сьогодні не існує.

М. Voyer, G. Quirk, A. McIlgorm, K. Azmi [13] пропонують розглядати «блакитну» економіку як «структуру, за допомогою якої можна досягти багатьох Цілей сталого розвитку» [13].

У науковому дослідженні [14] визначено ступінь інституційного залучення країн до «блакитної» економіки: «1) країни із встановленими інституційними механізмами, такими як політика, законодавство чи спеціальне міністерство; 2) країни з інституційними механізмами в стадії розвитку; 3) країни з політичною чи урядовою підтримкою «блакитної» економіки, але не мають наявних інституційних механізмів; 4) країни, де відсутні будь-які заходи, що були спеціально розроблені для підтримки або розвитку «блакитної» економіки [14].

Варто зазначити, що всі наукові дискусії стверджують, що прибережні території не просто існують у «блакитних просторах», а що «блакитна» економіка генерує процеси, які змінюють прибережні регіони. Проте ми розуміємо, що не всі зміни зумовлюють економічний розвиток. Тому важливим є формування потенційних публічних рішень і територіально-орієнтованої політики, які могли б допомогти прибережним територіям вирішувати різноманітні проблеми, розширювати можливості задля економічного розвитку.

У квітні 2024 р. було опубліковано дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), де в основі сталої «блакитної» економіки лежить територіальний підхід [15]. Глобальне опитування ОЕСР щодо локалізації «блакитної» економіки показує, що «найбільш поширені сектори «блакитної» економіки в містах і регіонах – це морепродукти (90%), водний туризм (86%) і водний пасажирський транспорт (70%). Головними рушійними силами блакитної економіки на регіональному рівні є створення робочих місць (90%) та економічне зростання (88%)» [15].

Це дослідження також висвітлює управлінські аспекти стимулювання та розвитку «блакитної» економіки. Якщо національні уряди компетентні у сферах політики, які впливають на сталість «бла-

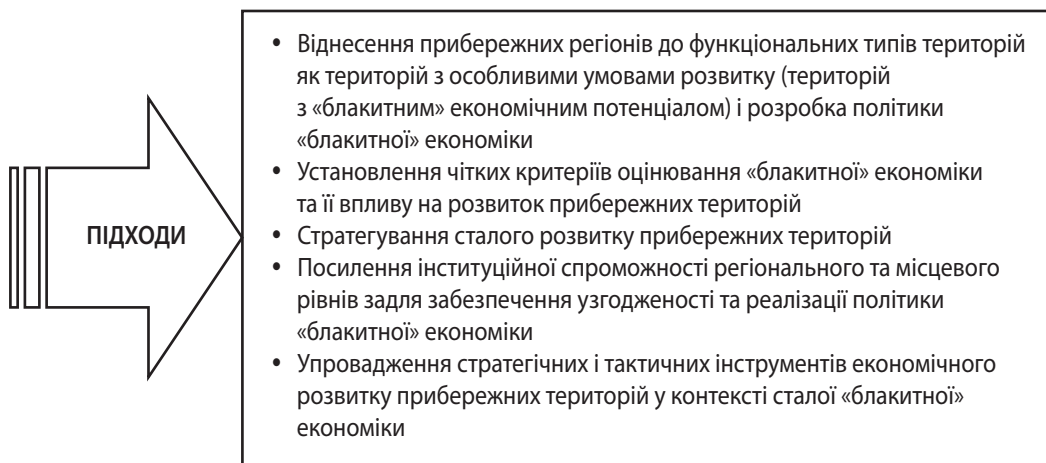
китної» економіки, то політика і стратегії «блакитного зростання» на регіональному та місцевому рівнях усе ще знаходяться «в зародковому стані, порівняно з національним рівнем. З іншого боку, регіони використовують низку інструментів, таких як: ініціативи з розбудови потенціалу та підвищення обізнаності, інструменти планування, інноваційні мережі та інструменти регулювання та фінансування. Наприклад, більше однієї третини респондентів прямо підтримують ініціативи з розбудови потенціалу щодо «блакитної» економіки для державних службовців (36%), приватного сектора (35%) та громадянського суспільства (32%)» [15]. Таким чином, основними перешкодами для розвитку сталої «блакитної» економіки на регіональному рівні є: відсутність фінансових ресурсів; недостатній збір даних для аналізу; недостатній рівень обізнаності; нерозуміння розподілу обов'язків і відповідальності за формування політики «блакитної» економіки; розбіжності та неузгодженість щодо базових аспектів і пріоритетів морської економіки між різними рівнями управління. На основі цього зроблено висновок, що саме територіальний підхід до «блакитної» економіки (що відповідає місцевим особливостям, проблемам і пріоритетам) стане імпульсом нівелювання всіх цих проблемних питань.

Отже, можемо систематизувати наявні напрацювання у вигляді підходів до стимулювання сталої «блакитної» економіки у прибережних територіях (рис. 2).

Таким чином, «блакитна» економіка має велике значення в умовах сучасних викликів, особливо для прибережних регіонів, оскільки вона є рушійною силою створення робочих місць, підвищення добробуту населення, сприяє сталим практикам використання морських ресурсів і, отже, вимагає пошуку відповідей на питання: 1) як прибережні території України можуть використовувати потенціал «блакитної» економіки для економічного розвитку, 2) які можливості відкриваються для бізнесу та органів місцевого самоврядування прибережних територій, 3) яка система підтримки розвитку «блакитної» економіки необхідна в Україні.

У нормативно-правовому середовищі України відсутнє визначення та основні засади сталої «блакитної» економіки, хоча окремі її складові, в основному ті, що охоплюють галузі людської діяльності, відображаються в нормативних документах на національному рівні. Головним чином, це – «природоохоронне законодавство, інвестиційно-інноваційне, галузеве тощо» [16, с. 14].

Багаторічні системні й оригінальні дослідження в академічній сфері України ведуться віт-

Рис. 2. Підходи до стимулювання сталої «блакитної» економіки на прибережних територіях

Джерело: авторська розробка.

чизняними науковцями. Так, «наукові інтереси професора О. Котлубая (Одеський інститут проблем ринку та еколого-економічних досліджень НАН України) і очолюваної ним наукової школи спрямовані на вирішення теоретичних проблем формування сучасної міжнародної судноплавної політики, національної морської політики України, методичного інструментарію та законодавчого забезпечення розвитку міжнародного та національного морського судноплавства, морської торгівлі України, фрахтової незалежності національних зовнішньоторговельних зв'язків. За участю та під керівництвом професора Б. Буркинського в Одеському інституті проблем ринку та еколого-економічних досліджень НАН України створено й інші наукові школи, які проводять дослідження з проблем структурної перебудови морегосподарського комплексу Українського Причорномор'я, формування національних транспортно-технологічних систем. Функціонують одеські школи морського та митного права (професори О. Кібік, О. Подцерковний, Ю. Драпайло, Є. Додін)» [17, с. 5].

Факультет економіки моря Національного університету кораблебудування імені адмірала Маркова (професор В. Парсяк та ін.), окрім наукових досліджень потенціалу «блакитної» економіки та перспектив економічного зростання, пов'язаних з морською галуззю, зацікавлений у науковому сприянні різноманітним підприємницьким ініціативам та «діловій активності в ключових секторах української блакитної економіки» [18].

Наголошуємо, що ініціативи зі сталої «блакитної» економіки в Україні з'явилися, передусім, на місцевому рівні, стейкхолдерами яких є органи місцевого самоврядування, технологічні бізнес-спільноти, представники наукових кіл та вищої освіти, інноваційні кластери та організації грома-

дянського суспільства. Наукові дискурси та практики «блакитної» економіки в Україні сприяють стратегіям економічного розвитку та орієнтовані на програми і проекти, що забезпечують використання ресурсів моря з максимальною користю для прибережних територій та мінімальною шкодою для довкілля.

Перехід у 2014 р. від централізованого управління регіонами України до децентралізованих партнерств дозволяє всім стейкхолдерам зміцнити свої мережі та відносини з організаціями громадянського суспільства, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, формуючи втручання в управління прибережними територіями відповідно до економічних інтересів. Таким чином, стала «блакитна» економіка відображає процес управління прибережними та морськими просторами через дискусійну та матеріальну регіоналізацію, у якій нові партнерства між суб'єктами державного та приватного секторів формують мережі, кордони та методи управління.

Звісно, сьогодні ми говоримо про неокуповані морські та прибережні простори України. Серед викликів вітчизняних воєнних реалій та повоєнних перспектив розвитку сталої «блакитної» економіки в Україні можемо визначити:

- 1) нерозуміння суб'єктами, що приймають рішення, сутності та перспектив «блакитної» економіки;
- 2) низьку обізнаність громадськості та бізнес-сектора щодо можливостей «блакитної» економіки;
- 3) відсутність у стратегічних орієнтирах країни «блакитної» складової;
- 4) технологічні розриви між Україною та тими країнами, що вже модернізували морські та

- прибережні галузі шляхом значних технологічних інновацій;
- 5) недостатню кількість кваліфікованих трудових ресурсів для роботи в морських і прибережних галузях й обмеження розширення морської інфраструктури;
  - 6) постійні обстріли та замінованість частини акваторії та українського узбережжя Чорного моря внаслідок бойових дій проти України.

У контексті євроінтеграційного руху, враховуючи правові умови воєнного стану та повоєнні очікування, охарактеризуємо економічний розвиток прибережних територій України через вектори модернізації в контексті нового підходу ЄС до «блакитної» економіки (табл. 2).

Концепція сталої «блакитної» економіки узгоджується з новими економічними можливостями для прибережних територій, включно не тільки з абстрактними знаннями та бізнес-практиками, а й з трансформацією в управлінні такими територіями.

Таблиця 2

Вектори модернізації економічного розвитку прибережних територій України в контексті сталої «блакитної» економіки

№ з/п	Вектор модернізації	Спрямування
1	Розробка прозорої рамкової політики	Зосередження уваги на прибережних територіях (регіонах і громадах) України, їх особливих умовах економічного розвитку в контексті сталої «блакитної» економіки, врахування потреб місцевої території, а не лише факторів національного рівня
2	Інституційно-інноваційний підхід до управління розвитком прибережних територій	Як результат діяльності публічного та приватного секторів, які прагнуть встановити пріоритетні програми та правила, сприяють і спрямовують регіональні та національні інновації відповідно до глобальних правил економіки, що необхідно враховувати при виробленні державної політики
3	Економічний розвиток і безпека	Узгодження економічного розвитку прибережних територій з цілями національної безпеки
4	Місцевий підхід	Зростання ролі органів місцевого самоврядування та локальних рішень у використанні стратегічних і тактичних інструментів економічного розвитку прибережних територій (просторове планування, землевідведення, управління водними ресурсами, управління відходами тощо)
5	Стимулювання інноваційної екосистеми	Створення умов для розробки інноваційних продуктів, послуг, платформ, бізнес-моделей, здатних перенаправляти та використовувати ресурси, тим самим допомагаючи розкрити потенціал моря як для економіки регіону, так і для довкілля
6	Інклюзивна «блакитна» економіка	Можливості працевлаштування в галузях «блакитної» економіки регіону, відпочинку та охорони здоров'я всіх верств населення, включно з найбільш уразливими, підвищення якості життя мешканців
7	Цифрові технології в підтримці ініціатив розвитку прибережних територій	Трансформація традиційних морських і прибережних галузей, розширення можливостей для економічної діяльності, якісні зміни в соціально-демографічному профілі прибережної території, сприяння всім рівням участі у формуванні та реалізації публічних рішень
8	Забезпечення захисту та відновлення прибережного і морського середовища	Узгодження економічного розвитку прибережних територій із захистом місцевих громад, які потерпають від забруднення води, стихійних лих тощо
9	Використання культурної й історичної спадщини прибережних регіонів	Просування «культу моря», конкурентоспроможного морегосподарського комплексу регіону, власної ідентифікації, пов'язаної з узбережжям, бренду всесвітньо відомого морського регіону, міста тощо
10	Належне демократичне врядування	Налагодження різноманітних партнерств з метою обміну інформацією, знаннями, досвідом, перспективами, фінансовими ідеями та інструментами на взаємовигідній основі

Джерело: авторська розробка.

ВИСНОВКИ

Інтеграція державної регіональної політики України до Політики згуртованості ЄС передбачає забезпечення необхідних умов сталого розвитку для різних функціональних типів територій з метою зменшення диспропорцій у розвитку між регіонами. Прибережні території не просто існують у «блакитних просторах» – «блакитна» економіка генерує процеси, які змінюють прибережні регіони. Суб'єкти сталої «блакитної» економіки та національні, регіональні, місцеві політичні та економічні партнерства мають відповідально узгоджувати цілі сталого розвитку з новими економічними можливостями прибережних територій, щоб потенційні зміни були спрямовані на економічний розвиток та підвищення якості життя людей. У сучасних умовах ми бачимо такі вектори модернізації економічного розвитку прибережних територій України:

- ✦ розробка прозорої рамкової політики для розвитку сталої «блакитної» економіки в Україні;
- ✦ інституційно-інноваційний підхід до управління розвитком прибережних територій;
- ✦ економічний розвиток і безпека;
- ✦ місцевий підхід;
- ✦ стимулювання інноваційної екосистеми;
- ✦ інклюзивна «блакитна» економіка;
- ✦ цифрові технології в підтримці ініціатив розвитку прибережних територій;
- ✦ забезпечення захисту та відновлення прибережного і морського середовища;
- ✦ використання культурної та історичної спадщини прибережних регіонів;
- ✦ належне демократичне врядування.

Перспективами подальших розвідок є розробка механізму забезпечення економічного розвитку прибережних територій за умов повоєнного відновлення України. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Kwiatkowski J. M., Zaucha J. Measuring the blue economy in the EU: The Polish experience. *Frontiers in Marine Science*. 2023. Vol. 10. DOI: <https://doi.org/10.3389/fmars.2023.1129075>
2. Wenhai L., Cusack C., Baker M. et al. Successful Blue Economy Examples with an Emphasis on International Perspectives. *Frontiers in Marine Science*. 2019. Vol. 6. DOI: <https://doi.org/10.3389/fmars.2019.00261>
3. Vallat F. «Maritimization» of the world and sustainable development. *The European Files*. 2017. No. 47. P. 20–21. URL: <https://www.europeanfiles.eu>
4. United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. Future We Want – Outcome document A/RES/66/288. URL: <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20/futurewewant>

5. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. *United Nations*. URL: <https://sdgs.un.org/2030agenda>
6. Blue Growth – Opportunities for marine and maritime sustainable growth – Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. URL: <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2012-494-final-blue>
7. Publications Office of the European Union. URL: <https://op.europa.eu/en/>
8. Hamdy N., Bevilacqua C. Assessing the Role of the Blue Economy in the Comprehensive Development of Lagging Coastal Areas. A Case Study of Calabria. *New Metropolitan Perspectives*. 2023. Vol. 639. P. 231–45. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-34211-0_2
9. Graziano M., Alexander K. A., McGrane S. J. et al. The many sizes and characters of the Blue Economy. *Ecological Economics*. 2022. Vol. 196. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2022.107419>
10. Harris J. L., Thompson B. S. Supporting places left to the sea: A place-based research agenda for regional coastal transformations in the blue economy. *Progress in Environmental Geography*. 2023. Vol. 2. Iss. 4. P. 266–288. DOI: <https://doi.org/10.1177/27539687231212672>
11. Penca J. Blue economy in the Euro-Mediterranean: implications of the policy paradigm. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies EMUNI*. 2019. Vol. 12. No. 1. P. 69–92. URL: https://emuni.si/wp-content/uploads/2019/11/2019-12-1_69-92.pdf
12. Regional Policy. EU regional and urban development. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/home_en
13. Voyer M., Quirk G., McIlgorm A., Azmi K. Shades of blue: what do competing interpretations of the Blue Economy mean for oceans governance? *Journal of Environmental Policy & Planning*. 2018. Vol. 20. Iss. 5. P. 595–616. DOI: <https://doi.org/10.1080/1523908X.2018.1473153>
14. Voyer M., Benzaken D., Rambourg C. Institutionalizing the Blue Economy: an examination of variations and consistencies among Commonwealth countries. *Philosophical Transactions of the Royal Society B. Biological Sciences*. 2022. Vol. 377. Iss. 1854. DOI: <https://doi.org/10.1098/rstb.2021.0125>
15. The Blue Economy in Cities and Regions: A Territorial Approach. *OECD Urban Studies*. OECD Publishing, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/bd929b7d-en>
16. Коваленко О. В., Богомазова В. М., Кваша Т. К. Нормативно-правове забезпечення морських наукових досліджень за напрямом «Блакитна економіка, блакитне зростання» в рамках «Інтегрованої морської політики» в ЄС та Україні: науково-аналітична записка. Київ : УкрІНТЕІ, 2023. 18 с. URL: https://www.ukrintei.ua/sites/default/files/blakytyna_ekonom

17. Волосюк М. В., Вдовиченко Л. Ю. Морегосподарський комплекс: проблеми розвитку та регулювання : монографія. Київ : ЦУЛ, 2018. 152 с.
18. Parsyak V., Zhukova O., Vashchylenko A. Ukraine's Blue Economy: Potential and Prospects for Integration into the European Space. *Three Seas Economic Journal*. 2023. Vol. 4. Iss. 1. P. 58–63. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2023-1-7>

REFERENCES

- “Blue Growth – Opportunities for marine and maritime sustainable growth – Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions”. <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/com-2012-494-final-blue>
- Graziano, M. et al. “The many sizes and characters of the Blue Economy”. *Ecological Economics*, vol. 196 (2022). DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2022.107419>
- Hamdy, N., and Bevilacqua, C. “Assessing the Role of the Blue Economy in the Comprehensive Development of Lagging Coastal Areas. A Case Study of Calabria”. *New Metropolitan Perspectives*, vol. 639 (2023): 231-245. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-031-34211-0_2
- Harris, J. L., and Thompson, B. S. “Supporting places left to the sea: A place-based research agenda for regional coastal transformations in the blue economy”. *Progress in Environmental Geography*, vol. 2, no. 4 (2023): 266-288. DOI: <https://doi.org/10.1177/27539687231212672>
- Kovalenko, O. V., Bohomazova, V. M., and Kvasha, T. K. “Normatyvno-pravove zabezpechennia morskyykh naukovykh doslidzhen za napriamom «Blakytна ekonomika, blakytne zrostannia» v ramkakh «Intehrovanoi morskoi polityky» v YeS ta Ukraini: naukovy-analitychna zapyska” [Regulatory and Legal Support of Marine Scientific Research in the Direction of "Blue Economy, Blue Growth" Within the Framework of "Integrated Maritime Policy" in the EU and Ukraine: Scientific and Analytical Note]. Kyiv : UkrINTEI, 2023. https://www.ukrintei.ua/sites/default/files/blakytна_ekonom
- Kwiatkowski, J. M., and Zaucha, J. “Measuring the blue economy in the EU: The Polish experience”. *Frontiers in Marine Science*, vol. 10 (2023). DOI: <https://doi.org/10.3389/fmars.2023.1129075>

- Parsyak, V., Zhukova, O., and Vashchylenko, A. “Ukraine's Blue Economy: Potential and Prospects for Integration into the European Space”. *Three Seas Economic Journal*, vol. 4, no. 1 (2023): 58-63. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2023-1-7>
- Penca, J. “Blue economy in the Euro-Mediterranean: implications of the policy paradigm”. *International Journal of Euro-Mediterranean Studies EMUNI*, vol. 12, no. 1 (2019): 69-92. https://emuni.si/wp-content/uploads/2019/11/2019-12-1_69-92.pdf Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/>
- “Regional Policy. EU regional and urban development”. https://ec.europa.eu/regional_policy/home_en
- “Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”. *United Nations*. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
- The Blue Economy in Cities and Regions: A Territorial Approach*. OECD Urban Studies. OECD Publishing, 2024. DOI: <https://doi.org/10.1787/bd929b7d-en>
- “United Nations Conference on Sustainable Development, Rio+20. Future We Want – Outcome document A/RES/66/288”. <https://sustainabledevelopment.un.org/rio20/futurewewant>
- Vallat, F. “«Maritimization» of the world and sustainable development”. *The European Files*, no. 47 (2017): 20-21. <https://www.europeanfiles.eu>
- Volosiuk, M. V., and Vdovychenko, L. Yu. *Morehospodarskyi kompleks: problemy rozvytku ta rehuliuвання* [Maritime Complex: Problems of Development and Regulation]. Kyiv: TsUL, 2018.
- Voyer, M. et al. “Shades of blue: what do competing interpretations of the Blue Economy mean for oceans governance?” *Journal of Environmental Policy & Planning*, vol. 20, no. 5 (2018): 595-616. DOI: <https://doi.org/10.1080/1523908X.2018.1473153>
- Voyer, M., Benzaken, D., and Rambourg, C. “Institutionalizing the Blue Economy: an examination of variations and consistencies among Commonwealth countries”. *Philosophical Transactions of the Royal Society B. Biological Sciences*, vol. 377, no. 1854 (2022). DOI: <https://doi.org/10.1098/rstb.2021.0125>
- Wenhai, L. et al. “Successful Blue Economy Examples with an Emphasis on International Perspectives”. *Frontiers in Marine Science*, vol. 6 (2019). DOI: <https://doi.org/10.3389/fmars.2019.00261>